
Alapjogok, alkotmánytan és államhatalom:
Concha Győző angol alkotmányértelmezése mai szemmel

Absztrakt

Concha Győzőt (1846–1933) az első világháború előtti Magyarország vezető állambölcselelményeként ismerik a történészek és a jogászok. Fontos azonban megjegyezni, hogy a tudós eszméletörténeti, alkotmányjogi és közigazgatásjogi érveit rendszeresen az angol jogból és alkotmánytanból merített érvekkel támasztotta alá. A tervezett előadás Concha négy 19. század végi írását vizsgálva rámutat, hogy angol jogtudományi és történelmi szakértelme alapján őt a magyarországi anglofil szerzők sorában, sőt élvonalában lenne helyes számontartanunk, de legalábbis ebből a szempontból is vizsgálnunk kellene a munkásságát.

Concha angol jogelméleti vizsgálódásainak hátterében nem a magyar–angol mély párhuzamok igazolásának ígérete állt. Értette, értelmezte a számára egyértelmű tényt, hogy a gyakran erőltetett párhuzamok célja a legitimitáció, a példakép és az érzelmi közösség keresése Európa legsikeresebbnek mondható államával.

Az évszázados alkotmányos párhuzamteremtés történetének magyarázatához közelebb vihet minket, ha idézzük Martin Belov közelmúltban megjelent alkotmányelméleti monográfiájának néhány idevonatkozó sorát. Belov „alkotmányjogi utópiákról”, „alkotmányos mitoszokról” írt, „amelyek pozitív érzelmek előidézői lehetnek. Büszkeséget, reményt adnak, a ‘feltalált tradíciók’ posztulátumainak megfelelő tökély iránti törekvés lehetőségét nyitják meg. Valódi vagy képzeletbeli ‘dicsőséges múlt’ vagy egy jobb, idealizált jövő világát ígérnek, amire érdemes várni.” Concha Győzőt halljuk vissza Belov figyelmeztető szavaiban: „a racionális alkotmányosságba vetett hit utópikus elemeken keresztül képzeletbeli túlzásokba fordulhat át”. (Martin Belov, *Constitutional Semiotics: The Conceptual Foundations of a Constitutional Theory and Meta-Theory*. Oxford–New York, 2022, pp. 177, 192.)

Concha írásaiban nem beszélhetünk a tudományos igényű, de az angol–magyar párhuzamokat könnyen elfogadó irányról sem, hiszen Concha összehasonlító fejtegetései egyaránt kiterjedtek az alkotmányos jogok fejlődésének, párhuzamainak német, osztrák, francia, belga, olasz, amerikai mintáira is. Ennek megfelelően 1887-ben elhangzott akadémiai székfoglalójában Concha megállapította: „Az angol szuverén hatalomról hangoztatott korlátlanosság, melynél fogva az mindent tehet, a formai jog szempontjából így az angol szuverenitás ez alap jellegére nézve egészen hasonlít a magyarhoz, s ez alapjellegben csakugyan meg van a rokonság a kettő között, melyet azonban a közös alapon felépített többi állami intézmények majd egészen elmosnak.”

A konferencia-előadás Concha következő írásainak elemzésére tér ki részletesen a fenti szempontok alapján:

1. *A közigazgatási bírászkodás az alkotmányosság és az egyéni joghoz való viszonyában*. Athenaeum, Bp. 1877).

2. „Az angolos irány politikai irodalmunkban a múlt század végén”, *Erdélyi Múzeum* 7. (1880) 33–44.

3. „Egyéni szabadság és parlamentarizmus Angliában”. Az akadémiai levelező tagsághoz benyújtott székfoglaló értekezés. Magyar Tudományos Akadémia, Bp. [1887] 1888.

4. *Újkori alkotmányok II.* [Az Egyesült Királyság alkotmánya.] Magyar Tudományos Akadémia, Bp. 1888.

Az előadás fontos szempontként felhívja a figyelmet Concha alkotmánytani elmékedéseinek olyan aspektusaira is, amelyek mai szemmel már vagy másként látszanak, vagy az angol jog és nagyrészt íratlan alkotmány azóta lezajlott fejlődése, változásai alapján újraértékelhetők.

Budapest, 2023.05.30.

Dr. habil. Lojkó Miklós

ELTE, Angol-Amerikai Intézet